

PRESCHOOL EDUCATION

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

UDC 373.2.016:502/504:37.091.3
DOI 10.35433/pedagogy.2(125).2026.10

EDUCATION WITHOUT WALLS AS AN ENVIRONMENT FOR THE FORMATION OF ENVIRONMENTALLY APPROPRIATE BEHAVIOR IN NATURE IN CHILDREN OF SENIOR PRESCHOOL AGE

O. A. Sorochynska*, A. V. Kurta, O. P. Sivachenko*****

The article considers the problem of forming environmentally appropriate behavior in children of senior preschool age using the innovative Ecoday approach and the concept of education without walls. In the context of global climate change and the reform of education in accordance with the State Standard of Preschool Education (2025), there is a need to transition from informing the child to educating an effective concern for the world. The authors propose a synthesis of the Ecoday approach and the concept of "education without walls", where the natural environment becomes a living learning field, and the child is an active researcher of nature, not a passive observer. It is substantiated that the child's ecological culture is based on three interrelated components: cognitive (knowledge of natural phenomena), emotional-value (responsible attitude towards all living things) and activity (real environmental protection actions). The Ecoday approach allows you to integrate these dimensions through living experience, experiencing real emotional contact with the environment and carrying out specific environmental protection actions – and not just learning the rules of behavior. The key pedagogical conditions for the effective implementation of the approach are identified: systematic interaction of the child with the natural environment, integration of environmental content into all educational areas, the position of the teacher-facilitator, involvement of families and creation of an environmentally responsible environment in the institution. Particular attention is paid to the transformation of the territory of the preschool educational institution into a

* Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Pedagogy), Docent
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
Sorochynska-o@zu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4823-1089

** Higher education student
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
kurtaanna2@gmail.com
ORCID: 0009-0003-4683-342X

*** Assistant
(Zhytomyr Ivan Franko State University)
Sivachenko-O@zu.edu.ua
ORCID: 0009-0009-6573-1609

space of "open opportunities", where instead of restrictions, children receive tools for exploring the world – from "Sit spot" (quiet observation) to conducting a real eco-audit of the site.

The practical significance of the work lies in presenting the author's system for planning nature-oriented activities in the form of approximate monthly calendars for the four seasons. Each calendar structures the work of the educator through thematic weeks of observations, research, practical care for the environment and ecological games in the open air. The calendars are enriched with innovative forms of work borrowed from foreign experience (forest schools in the UK, Scandinavian friluftsliv pedagogy, the Reggio Emilia approach): sensory maps, compost experiments, feeding monitoring, mapping of the biodiversity of the site. The article proves that systematic stay "without walls" forms responsible behavior in nature and contributes to the harmonious development of the personality in the spirit of the values of sustainable development.

Keywords: preschool education, environment, Ecoday, environmentally appropriate behavior, education without walls, organizational and pedagogical conditions, calendar planning of educational activities, sustainable development, senior preschool age.

ОСВІТА БЕЗ СТІН ЯК СЕРЕДОВИЩЕ ФОРМУВАННЯ В ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЕКОЛОГІЧНО ДОЦІЛЬНОЇ ПОВЕДІНКИ У ПРИРОДІ

О. А. Сорочинська, А. В. Курта, О. П. Сіваченко

У статті розглядається проблема формування екологічно доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку засобами інноваційного підходу Ecoday та концепції освіти без стін. В умовах глобальних кліматичних змін та реформування освіти згідно з Державним стандартом дошкільної освіти (2025) виникає потреба в переході від інформування дитини до виховання дієвої турботи про світ. Авторки пропонують синтез підходу Ecoday та концепції "освіти без стін", де природне довкілля стає живим навчальним полем, а дитина – активним дослідником природи, а не пасивним спостерігачем.

Обґрунтовано, що екологічна культура дитини тримається на трьох взаємопов'язаних компонентах: когнітивному (знання про природні явища), емоційно-ціннісному (відповідальне ставлення до всього живого) та діяльнісному (реальні природоохоронні вчинки). Підхід Ecoday дозволяє інтегрувати ці виміри через живий досвід, переживає справжній емоційний контакт із довкіллям і здійснює конкретні природоохоронні дії – а не лише засвоює правила поведінки. Виокремлено ключові педагогічні умови ефективної реалізації підходу: систематичність взаємодії дитини з природним середовищем, інтеграція екологічного змісту в усі освітні напрями, позиція педагога-фасилітатора, залучення родин та створення екологічно відповідального середовища у закладі. Особливу увагу приділено трансформації території закладу дошкільної освіти у простір "відкритих можливостей", де замість обмежень діти отримують інструменти для дослідження світу – від "Sit spot" (тихого спостереження) до проведення справжнього еко-аудиту ділянки.

Практична значущість роботи полягає у представленні авторської системи планування природоорієнтованої діяльності у вигляді орієнтовних місячних календарів для чотирьох пір року. Кожен календар структурує роботу вихователя через тематичні тижні спостережень, досліджень, практичної турботи про довкілля та екологічних ігор просто неба. Календарі збагачено інноваційними формами роботи, запозиченими із закордонного досвіду (лісові школи Великої Британії, скандинавська педагогіка friluftsliv, підхід Reggio Emilia): сенсорні карти, компостні експерименти, годинниковий моніторинг, картування біорізноманіття ділянки. Стаття доводить, що системне перебування "без стін" формує відповідальну поведінку у природі та сприяє гармонійному розвитку особистості в душі цінностей сталого розвитку.

Ключові слова: дошкільна освіта, довкілля, Ecoday, екологічно доцільна поведінка, освіта без стін, організаційно-педагогічні умови, календарне планування освітньої діяльності, сталий розвиток, старший дошкільний вік.

Introduction of the issue. The problem of preserving the natural environment in the context of the intensive development of

Постановка проблеми. Проблема збереження навколишнього природного середовища в умовах інтенсивного

a technogenic civilization has become particularly acute in the twenty-first century. The escalation of environmental problems, the growing anthropogenic pressure on nature, and the depletion of natural resources necessitate the formation of a new type of ecological culture of the individual – one grounded in the principles of responsibility, careful stewardship of the environment, and an awareness of one's own role in maintaining the natural balance.

The international community has repeatedly emphasized the decisive role of education in addressing environmental challenges. United Nations documents, in particular the 2030 Agenda for Sustainable Development, underline the need to cultivate ecological awareness from an early age. In this context, preschool education is regarded as a foundational link in the continuum of environmental education. In Ukraine, the environmental upbringing of children is regulated by a body of legislative and normative documents, among which a leading position is occupied by the State Standard of Preschool Education (2025), which defines the objectives of fostering children's value-based attitude towards nature, their initial understanding of relationships within the environment, and the skills of environmentally appropriate behavior. At the same time, the contemporary conditions of educational development create a need for innovative approaches to organizing the educational process – approaches capable of ensuring the effective realization of these objectives. One of the most promising directions in this context is the Ecoday approach, which, combined with the concept of education without walls, makes it possible to treat the natural environment as an active educational space and an effective means of forming environmentally appropriate behavior in children of senior preschool age.

Current state of the issue. The problem of environmental education of preschool children occupies a prominent place in the scholarly inquiry of both domestic and international researchers. The foundational principles of forming the value orientations of a child's personality, the necessity of

розвитку техногенної цивілізації набула особливої гостроти у XXI столітті. Загострення екологічних проблем, зростання антропогенного навантаження на природу та вичерпність природних ресурсів зумовляють необхідність формування нового типу екологічної культури особистості, заснованої на принципах відповідальності, дбайливого ставлення до довкілля та усвідомлення власної ролі у збереженні природного балансу.

Міжнародна спільнота неодноразово наголошує на визначальній ролі освіти у подоланні екологічних проблем. У документах Організації Об'єднаних Націй, зокрема у Порядку денному у сфері сталого розвитку до 2030 року, підкреслюється необхідність формування екологічної свідомості з раннього віку. У цьому контексті дошкільна освіта розглядається як фундаментальна ланка безперервної екологічної освіти. В Україні питання екологічного виховання дітей регламентується низкою нормативно-правових документів, серед яких провідне місце посідає Державний стандарт дошкільної освіти (2025), що визначає завдання формування у дітей ціннісного ставлення до природи, первинних уявлень про взаємозв'язки у довкіллі та навичок екологічно доцільної поведінки. Водночас сучасні умови розвитку освіти зумовляють потребу у впровадженні інноваційних підходів до організації освітнього процесу, здатних забезпечити ефективну реалізацію зазначених завдань. Одним із перспективних напрямів у цьому контексті є підхід Ecoday, який у поєднанні з концепцією освіти без стін дозволяє розглядати природне середовище як активний освітній простір і дієвий засіб формування екологічно доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема екологічного виховання дітей дошкільного віку посідає чільне місце у наукових пошуках вітчизняних та зарубіжних учених. Фундаментальні засади формування ціннісних орієнтацій особистості дитини, необхідність гармонійного поєднання

harmoniously combining theoretical knowledge of nature with lived emotional experience and practical activity, have been thoroughly examined in the works of A. Bohush, N. Havrysh, and O. Kononko. In particular, these scholars emphasize the importance of an early start to environmental education for the development of the child's holistic picture of the world.

The question of transforming declarative knowledge into real-life skills of environmentally appropriate behavior has been explored in the works of Z. Plokhii, O. Malanchuk, and V. Reus. These scholars emphasize the priority of direct interaction with the environment as the only effective path to cultivating a responsible attitude towards nature. Contemporary Ukrainian researchers – in particular, O. Maksymova – examine educational eco-spaces, while O. Sorochynska investigates the use of makerspaces and nature-based Smart Boxes as effective tools for developing the natural-ecological competence of preschool children in the context of sustainable development ideas.

International experience offers innovative models of learning through contact with nature that conceptually align with the approaches of outdoor education and forest school pedagogy. Systematic research reviews by N. Ardoin and A. Bowers confirm that the highest outcomes are achieved by long-term programs that integrate practical environmental activities into the child's daily life. The psychological benefits of attending forest schools – such as improvements in cognitive development and the strengthening of the emotional bond with the environment – have been statistically demonstrated in the work of E. Sella and colleagues. Researcher L. Chawla identifies a personal emotional connection with nature in childhood as the key factor in ecological responsibility in adult life.

Despite the considerable body of scholarship, the question of comprehensively implementing the Ecoday model and realizing the concept of "education without walls" within Ukrainian preschool educational institutions (PEIs), considering the new requirements of the

теоретичних знань про природу з живим емоційним досвідом та практичною діяльністю ґрунтовно висвітлено у працях А. Богуш, Н. Гавриш, О. Кононко. Зокрема, дослідники наголошують на важливості раннього старту екологічної освіти для становлення цілісної картини світу дитини.

Питання трансформації декларативних знань у реальні навички екологічно доцільної поведінки розкрито у роботах З. Плохій, О. Маланчук, В. Реус. Авторки акцентують на пріоритетності безпосередньої взаємодії з довкіллям як єдиного ефективного шляху до виховання відповідального ставлення до природи. Сучасні українські дослідники, зокрема О. Максимова, розглядає освітні екопростори, а О. Сорочинська використання мейтерства та природничих Smart-боксів як дієві інструменти формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку в контексті ідей сталого розвитку.

Світовий досвід пропонує інноваційні моделі навчання через контакт із природою, що концептуально збігаються з підходами освіта на свіжому повітрі (outdoor education) та лісові школи (forest school). Систематичні огляди досліджень N. Ardoin та A. Bowers підтверджують, що найбільшу результативність мають тривалі програми, які інтегрують практичну природоохоронну діяльність у щоденне життя дитини. Психологічні переваги відвідування «лісових шкіл», такі як покращення когнітивного розвитку та зміцнення емоційного зв'язку з довкіллям, статистично доведені у працях E. Sella та колег. Дослідниця L. Chawla визначає особистісний емоційний зв'язок із природою в дитинстві як ключовий фактор екологічної відповідальності дорослої людини.

Попри значну кількість напрацювань, питання комплексного впровадження моделі Ecoday та реалізації концепції "освіти без стін" в умовах українських закладів дошкільної освіти (ЗДО) з урахуванням нових вимог Державного стандарту (2025) залишається недостатньо висвітленим. Це зумовлює

State Standard (2025), remains insufficiently explored. This necessitates the search for practical planning algorithms for the educational process that extend beyond the boundaries of the traditional group classroom.

Aim of the research is to analyze the potential of the innovative "education without walls" approach in forming environmentally appropriate behavior in children of senior preschool age within the context of sustainable development, as well as to present the authors' system for planning nature-oriented activities in a preschool educational institution.

Results and discussion.

Environmentally appropriate behavior in senior preschool age is understood as an integrated characteristic of the child's personality, manifested in the capacity to recognize the value of nature, to observe elementary norms of interaction with the environment, and to carry out environmental protection actions within the scope of one's own capabilities. The formation of such behavior is grounded in the interaction of three components: cognitive (the acquisition of knowledge about natural phenomena and relationships within the environment), emotional-value (the formation of a positive attitude toward nature and a sense of responsibility for its condition), and activity-based (children's practical environmental protection actions).

The Ecoday approach emerges as a pedagogical model oriented toward the harmonious development of the child through interaction with nature by engaging in active exploration of the environment through personal experience; its distinguishing feature is the integration of ecological content into all types of children's activities. Education without walls, as a concept for organizing educational space, involves moving beyond the boundaries of the traditional group setting and actively utilizing natural resources as a learning space. Together, these two approaches form a unified pedagogical system: Ecoday sets the content and value vector of environmental education, while education without walls provides the appropriate environment for

необхідність пошуку практичних алгоритмів планування освітнього процесу, який би виходив за межі традиційного групового приміщення

Метою статті є аналіз потенціалу інноваційного підходу "освіти без стін" у формування екологічно доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку в контексті сталого розвитку, а також представлення авторської системи планування природоорієнтованої діяльності в умовах закладу дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу.

Екологічно доцільна поведінка у старшому дошкільному віці розглядається як інтегрована характеристика особистості дитини, що виявляється у здатності усвідомлювати цінність природи, дотримуватися елементарних норм взаємодії з довкіллям та здійснювати природоохоронні дії у межах власних можливостей. Формування такої поведінки ґрунтується на взаємодії трьох компонентів: когнітивного (засвоєння знань про природні явища та взаємозв'язки у довкіллі), емоційно-ціннісного (формування позитивного ставлення до природи та відповідальності за її стан) та діяльнісного (практичні природоохоронні вчинки дітей).

Підхід Ecoday постає як педагогічна модель, орієнтована на гармонійний розвиток дитини у взаємодії з природою шляхом залучення до активного пізнання довкілля через власний досвід; його особливістю є інтеграція екологічного змісту у всі види дитячої діяльності. Освіта без стін як концепція організації освітнього простору передбачає вихід за межі традиційного групового середовища та активне використання природних ресурсів як навчального простору. Разом ці два підходи утворюють єдину педагогічну систему: Ecoday задає змістовий і ціннісний вектор екологічного виховання, а освіта без стін забезпечує відповідне середовище для його реалізації. Систематичний огляд досліджень у сфері ранньої екологічної освіти (Ardoin, Bowers, 2020) підтвердив, що найбільший ефект дають саме програми, які поєднують безпосередній

its realization. A systematic review of research in the field of early environmental education (Ardoin, Bowers, 2020) confirmed that the greatest effect is produced precisely by programs that combine direct experience of interaction with nature with emotional engagement and practical environmental activity, whereas single or episodic outings into nature do not form stable behavioral changes [5].

The effectiveness of the described approach depends significantly on adherence to the key organizational and pedagogical conditions. First, the systematic nature of the child's interaction with the natural environment: only regular contact with nature – not isolated events – forms stable ecological attitudes. Second, the integration of ecological content into all educational domains: language development, artistic and aesthetic, cognitive, and physical. Third, the professional stance of the teacher-as-facilitator: the educator does not transmit ready-made knowledge but accompanies children's inquiry, helping them ask questions and make sense of their own experience. Fourth, the involvement of families: a "Family Eco-Journal", joint activities, and environmental protection practices at home ensure the continuity of environmental education beyond the institution. Finally, the creation of an ecologically responsible environment within the PEI – waste sorting, economical use of resources, care for plants – fosters ecological values as a natural behavioral norm in children. The practical realization of the approach requires the purposeful creation of a natural educational environment, which S. Knight defines as a "living learning environment" [7] – a space in which the child is not a spectator but an active participant in natural processes. Within the framework of education without walls, this involves establishing permanent nature zones on the institution's grounds (a "researcher's corner", a mini-garden, a composting area, a bird feeder, an insect hotel); introducing weekly outings beyond the institution with a clear pedagogical purpose; and engaging parents as partners in nature-oriented activities and in

досвід взаємодії з природою з емоційним переживанням і практичною природоохоронною діяльністю, тоді як разові або епізодичні виходи на природу стійких поведінкових змін не формують [5].

Ефективність зазначеного підходу значною мірою залежить від дотримання ключових організаційно-педагогічних умов. По-перше, систематичність взаємодії дитини з природним середовищем: лише регулярний контакт з природою – а не разові заходи – формує стійкі екологічні установки. По-друге, інтеграція екологічного змісту в усі освітні напрями: мовленнєвий, художньо-естетичний, пізнавальний, фізичний. По-третє, професійна позиція педагога-фасилітатора: вихователь не транслює готові знання, а супроводжує дитяче дослідження, допомагаючи дітям ставити запитання й усвідомлювати власний досвід. По-четверте, залучення родин: "Еко-щоденник родини", спільні акції та природоохоронні практики вдома забезпечують безперервність екологічного виховання поза закладом. Нарешті, створення екологічно відповідального середовища у ЗДО – сортування відходів, економне використання ресурсів, догляд за рослинами – формує у дітей екологічні цінності як природну норму поведінки. Практична реалізація підходу потребує цілеспрямованого створення природного освітнього середовища, яке S. Knight визначає як "живе навчальне середовище" [7] – простір, де дитина є не спостерігачем, а активним учасником природних процесів. У рамках освіти без стін це передбачає: облаштування на території закладу постійних природних зон ("куточок дослідника", міні-город, компостна ділянка, пташина годівниця, "готель" для комах); запровадження щотижневих виходів за межі закладу з чіткою педагогічною метою; залучення батьків як партнерів у проведенні природоорієнтованої діяльності та продовження екологічних практик у родинному середовищі. Дослідження програми PRO-ECO (2025) підтвердили, що саме залучення родини та цілеспрямована підготовка вихователів є ключовими умовами ефективності будь-

continuing ecological practices within the family. Research from the PRO-ECO programme (2025) confirmed that family involvement and purposeful teacher preparation are the key conditions for the effectiveness of any nature-oriented education programme. An important pedagogical principle remains the creation of success situations in which the child feels their own significance and responsibility for the outcomes of their environmental protection activities [11].

The realization of these conditions takes on concrete form in the methodological provision of the educational process. The key instrument here is the planning of educational activities, which transforms individual nature-oriented events into a coherent and sequential pedagogical system. The methodological principles of planning nature-oriented activity within the Ecoday framework have their own specific character. First, planning must be flexible and consider seasonal changes in nature, weather conditions, and the children's current emotional state – since, unlike classroom lessons, outdoor activity depends substantially on external context. Second, the content of each type of activity must encompass all three components of environmentally appropriate behavior: cognitive (what the child learns), emotional-value (what the child experiences and feels), and activity-based (what the child specifically does). Third, the plan must necessarily provide for forms of documenting children's experience – entries in a "Nature Journal", sketch diagrams, exhibitions, closing circles – which transform one-off activities into systematic learning practice. Fourth, planning must include forms of partnership interaction with families: nature-oriented homework tasks, a "Family Eco-Journal", joint events on the grounds – ensuring the continuity of environmental education beyond the institution [3; 9]. The State Standard of Preschool Education (2025) explicitly emphasizes the need to plan the educational process with maximum consideration of children's interests, needs, and capabilities, which fully corresponds to the nature-oriented logic of Ecoday: the child acts not as the object of pedagogical

якої програми природоорієнтованої освіти. Важливим педагогічним принципом залишається створення ситуацій успіху, у яких дитина відчуває власну значущість і відповідальність за результати своєї природоохоронної діяльності [11].

Реалізація зазначених умов набуває конкретних обрисів у методичному забезпеченні освітнього процесу. Ключовим інструментом тут є планування освітньої діяльності, що перетворює окремі природоорієнтовані заходи на цілісну й послідовну педагогічну систему. Методичні засади планування природоорієнтованої діяльності в контексті підходу Ecoday мають свою специфіку. По-перше, планування має бути гнучким і враховувати сезонні зміни у природі, погодні умови та актуальний емоційний стан дітей – адже на відміну від аудиторного заняття, діяльність просто неба суттєво залежить від зовнішнього контексту. По-друге, зміст кожного виду діяльності має охоплювати всі три компоненти екологічно доцільної поведінки: когнітивний (що дитина дізнається), емоційно-ціннісний (що переживає і відчуває) та діяльнісний (що конкретно робить). По-третє, у плані обов'язково слід передбачати форми фіксації дитячого досвіду – записи у "Щоденнику природи", малюнки-схеми, виставки, підсумкові кола, – що перетворюють одноразові активності на систематичну навчальну практику. По-четверте, планування має включати форми партнерської взаємодії з родинами: домашні завдання природоохоронного характеру, "Еко-щоденник родини", спільні заходи на ділянці, – що забезпечує безперервність екологічного виховання поза закладом [3; 9]. Державний стандарт дошкільної освіти (2025) прямо наголошує на необхідності планування освітнього процесу з максимальним урахуванням інтересів, потреб і можливостей дітей, що повністю відповідає природоорієнтованій логіці Ecoday: дитина виступає не об'єктом педагогічного впливу, а активним суб'єктом пізнання довкілля.

У практиці роботи з дітьми старшого

influence but as the active subject of the exploration of the environment.

In working with children of senior preschool age, it is advisable to employ a variety of nature-oriented forms of activity. An "Ecological Expedition" is a thematic walk through a natural setting (the institution's grounds, a park, a garden square), during which children observe plants, insects, and seasonal changes and learn to notice relationships within the environment. An "Eco-Patrol" is a joint activity for children and educators aimed at surveying the grounds, maintaining cleanliness, and discussing the rules of environmentally appropriate behavior. "Mini-Research in Nature" involves carrying out simple investigative tasks in the open air (observing soil, water, plants), which promotes the development of cognitive interest and the formation of basic ecological understanding. The foreign concept of the forest school enriches this repertoire with three well-tested techniques [7]: "Sit Spot" ("My Place in Nature") – the child spends 5-10 minutes in quiet observation of nature from a fixed spot, which over time forms a personal emotional bond with the environment that, according to L. Chawla, is the most powerful predictor of ecologically responsible behavior in adult life [6]; the "Nature Journal" – systematic drawings and notes (leaf prints, attached natural materials) document observations of natural objects over time; the "Territory Eco-Audit" – the child, together with the educator, identifies where and why "care" is needed, taking on the role of an active guardian of a specific natural space.

For the systematic organization of these forms of activity, the educator may use an approximate monthly calendar of ecological events. Each activity in this calendar is not an isolated episode but a link in a unified educational chain: explored – experienced – acted – reflected – shared with family. Such activity ensures a comprehensive impact on the child's personality across the cognitive, emotional-value, activity-based, and social dimensions. For example, a spring month calendar might take the following form:

Week 1 – "Nature Observation Day". Objective: developing attentiveness, the ability to notice seasonal changes, and to

дошкільного віку доцільно використовувати різноманітні природоорієнтовані форми діяльності. "Екологічна експедиція" – тематична прогулянка природним середовищем (територія закладу, парк, сквер), під час якої діти спостерігають за рослинами, комахами та сезонними змінами, вчать помічати взаємозв'язки у довкіллі. "Еко-патруль" – спільна діяльність дітей і педагога, спрямована на огляд території, підтримання чистоти та обговорення правил екологічно доцільної поведінки. "Міні-дослідження у природі" – виконання простих дослідницьких завдань на відкритому повітрі (спостереження за ґрунтом, водою, рослинами), що сприяє розвитку пізнавального інтересу та формуванню елементарних екологічних уявлень. Зарубіжна концепція forest school доповнює цей арсенал трьома апробованими техніками [7]: "Sit spot" ("Мoje місце у природі") – дитина впродовж 5-10 хвилин тихо спостерігає за природою з постійного місця, що з часом формує особистісний емоційний зв'язок із довкіллям, який, за L. Chawla, є найпотужнішим предиктором екологічно відповідальної поведінки у дорослому віці [6]; "Щоденник природи" – систематичні малюнки та записи (відбитки листів, наклеєні природні матеріали) фіксують спостереження за об'єктами природи у динаміці; "Еко-аудит території" – дитина разом з вихователем відзначає, де і чому потрібен "догляд", виконуючи роль активного хранителя конкретного природного простору.

Для системної організації зазначених форм педагог може використовувати орієнтовний місячний календар екологічних заходів. Кожен захід при цьому є не ізольованим епізодом, а ланкою єдиного виховного ланцюжка: пізнав – відчув – діяв – відобразив – поділився з родиною. Така діяльність забезпечує комплексний вплив на особистість дитини за когнітивним, емоційно-ціннісним, діяльнісним і соціальним напрямками. Наприклад, на весняний місяць календар може мати такий вигляд:

1 тиждень – "День спостереження за

establish elementary cause-and-effect relationships in the environment. Forms and content: the morning "Sit Spot" exercise – each child spends 5-7 minutes in silent observation from their fixed spot on the grounds and then describes what has changed since the previous week (new buds, the first leaf, birdsong). The observation walks "What Did Spring Tell Us?" – children and educator tour the grounds following a route map on which 4-5 objects for observation are marked (a tree, a flower bed, a puddle, a feeder) and record what they see as drawings in their "Nature Journal". The didactic game "What Does Not Belong?" – the educator brings out a set of natural and artificial objects collected during the walk; children sort them into "natural" and "not natural" and explain their choices. The closing discussion "What Surprised Me in Nature Today?" – each child shares one observation; the educator records the statements and returns to them the following week for comparison.

Week 2 – "Research Day". Objective: developing cognitive activity, forming elementary investigative skills and understanding the properties of natural objects. Forms and content: the experiment "What Does a Plant Need?" – two identical plants on a windowsill: one stands in shade and is not watered, the other stands in sunlight and is watered; children observe and record the difference in their journals throughout the week. The experiment "The Earth Is Alive" – on the grounds, children use magnifying glasses to examine a small patch of soil, counting insects, worms, and roots; the educator explains that soil is a "home" for many living organisms. "Water Mini-Research" – after rain, children investigate puddles: why some are large and others small, where the water goes, what floats and what sinks (a leaf, a pebble, a stick). The outdoor laboratory corner "Nature's Pharmacy" – collecting aromatic herbs (mint, yarrow, dandelion), examining them through a magnifying glass, discussing how people use them. Children record the results of each experiment as a sketch diagram "What Did I Learn?".

Week 3 – "Environmental Care Day".

природою". Мета: розвиток уважності, вміння помічати сезонні зміни та встановлювати елементарні причинно-наслідкові зв'язки у довкіллі. Форми і зміст: ранкова вправа "Sit spot" – кожна дитина впродовж 5-7 хвилин мовчки спостерігає зі свого постійного місця на ділянці і потім описує, що змінилося порівняно з минулим тижнем (нові бруньки, перший листочок, пташиний спів). Прогулянка-спостереження "Що розповіла весна?" – діти з педагогом обходять ділянку за маршрутною картою-схемою, де позначено 4-5 об'єктів для спостереження (дерево, клумба, калюжа, годівниця), фіксують побачене малюнком у "Щоденнику природи". Дидактична гра "Що зайве?" – педагог виносить набір природних і штучних предметів, зібраних на прогулянці, діти розподіляють їх на "природне" та "не природне" і пояснюють вибір. Підсумкова бесіда "Що мене здивувало сьогодні у природі?" – кожна дитина ділиться одним спостереженням; педагог записує висловлювання і наступного тижня повертається до них для порівняння.

2 тиждень – "День досліджень". Мета: розвиток пізнавальної активності, формування елементарних дослідницьких умінь та уявлень про властивості природних об'єктів. Форми і зміст: дослід "Що потрібно рослині?" – дві однакові рослини на підвіконні: одна стоїть у тіні і не поливається, інша – на сонці з поливом; діти впродовж тижня спостерігають і фіксують різницю у щоденнику. Дослід "Земля жива" – на ділянці діти з лупами розглядають невеликий клаптик ґрунту: рахують комах, хробаків, коріння; педагог пояснює, що ґрунт – це "будиночок" для багатьох живих істот. "Міні-дослідження води" – після дощу діти досліджують калюжі: чому деякі великі, а деякі маленькі; куди зникає вода; що плаває, а що тоне (листок, камінчик, паличка). Лабораторний куточок просто неба "Природна аптека" – збирання ароматних трав (м'ята, деревій, кульбаба), розглядання через лупу, бесіда про те, як їх використовують люди. Результати кожного дослідів діти оформляють малюнком-схемою "Що я дізнався?".

Objective: forming practical skills of environmental protection activity and a sense of responsibility for the condition of a specific natural space. Forms and content: "Site Eco-Audit" – a tour of the institution's grounds using a map: children note where there is litter, where a plant is damaged, where a flower bed has dried out, where a bird feeder is broken, and compile a "care list". The work action "We Are the Keepers of Our Yard" – tidying the grounds, watering the mini-garden plants, repairing the bird feeder (together with parents or the educator's assistant). Seed planting "Our Living Garden" – each child plants seeds (radish, dill, nasturtium) in their own pot or bed, signs a name label, and takes responsibility for watering over the following weeks. Making eco-signs "Rules of Friends of Nature" – children draw pictogram-rules for behavior in nature (do not pick flowers, do not litter, do not make noise near nests) and display them around the grounds. Closing reflection "What Has Become Better Thanks to Me?" – each child presents a specific outcome of their work.

Week 4 – "Ecological Games Day". Objective: consolidating ecological knowledge and norms of behavior in nature through play activity; developing empathy towards living creatures. Forms and content: the outdoor game "Food Chain" – each child is assigned a role (sun, plant, insect, frog, stork); the task is to form a living chain and find out what will happen if one link is removed. The didactic game "Whose Home Is It?" – cards depicting animals and their habitats; on the grounds, children "settle" the residents into natural corners (under bark, in soil, on a branch, in water). The ecological drama "The River's Complaint" – the educator reads a short story in the voice of a river asking for help; children act out the ending – how they can help it. The open-air creative workshop "Nature's Treasures" – making collages, mandalas, or appliques exclusively from natural materials (pine cones, pebbles, leaves, twigs) collected during the month's walks; the finished works form an exhibition "Gifts of Spring". The closing circle "What Will I Do for Nature Tomorrow?" – each child makes one concrete commitment, which parents

3 тиждень – "День турботи про довкілля". Мета: формування практичних навичок природоохоронної діяльності, відчуття відповідальності за стан конкретного природного простору. Форми і зміст: "Еко-аудит ділянки" – обхід території закладу за картою-схемою: діти відзначають, де є сміття, де пошкоджена рослина, де пересохла клумба, де зламана годівниця; складають "список турботи". Трудова акція "Ми господарі нашого двору" – прибирання ділянки, полив рослин міні-городу, ремонт годівниці для птахів (разом із батьками або помічником вихователя). Посадка насіння "Наш живий город" – кожна дитина висаджує насіння (редиска, кріп, настурція) у власний горщик або грядку, підписує іменну табличку; відповідає за полив упродовж наступних тижнів. Виготовлення еко-знаків "Правила друзів природи" – діти самі малюють піктограми-правила поведінки на природі (не рвати квіти, не смітити, не галасувати біля гнізд) і розміщують їх на ділянці. Підсумкова рефлексія "Що стало кращим завдяки мені?" – кожна дитина показує конкретний результат своєї праці.

4 тиждень – "День екологічних ігор". Мета: закріплення екологічних знань і норм поведінки у природі через ігрову діяльність; розвиток емпатії до живих істот. Форми і зміст: рухлива гра "Ланцюжок живлення" – кожна дитина отримує роль (сонце, рослина, комаха, жабка, лелека); завдання – вибудувати живий ланцюжок і з'ясувати, що станеться, якщо прибрати одну ланку. Дидактична гра "Чий будинок?" – картки із зображеннями тварин і середовищ існування; діти на ділянці «розселяють» мешканців у природні куточки (під корою, у ґрунті, на гілці, у воді). Екологічна казка-драматизація "Скарга річки" – педагог читає коротку казку від імені річки, яка просить допомоги; діти розігрують фінал – як вони можуть їй допомогти. Творча майстерня просто неба "Природні скарби" – виготовлення колажів, мандал або аплікацій виключно з природних матеріалів (шишки, камінці, листя, гілочки), зібраних під час прогулянок упродовж місяця; готові

record in the "Family Eco-Journal" for continuation at home.

The spring calendar described above is only one cross-section of an annual system of nature-oriented work. An analysis of international experience – in particular research in the area of forest schools (Scandinavia, the United Kingdom), the Reggio Emilia approach (Italy, Canada), and the integration of innovative technologies into the formation of natural-ecological competence and environmental education – makes it possible to complement domestic practice with non-standard forms and methods of outdoor work during the autumn, winter, and summer periods.

Innovative forms and methods of outdoor work in autumn offer children a unique opportunity to interact with a nature that is "preparing for sleep". The "Autumn Sensory Map" is a practice widespread in British and Scandinavian Forest schools: the child receives a sheet with outlines of the five senses and independently fills it in during a walk on the grounds – what they saw, heard, smelled, touched, and tasted (safely). The results are discussed in a circle and recorded in the "Nature Journal". Making a rain gauge from available materials – borrowed from British outdoor education practice – involves children constructing simple rain gauges from a plastic bottle and a ruler, setting them up on the grounds, and recording precipitation throughout the week, compiling a rudimentary "climate journal" for the group. This develops basic understanding of the water cycle and climate change – key elements of education for sustainable development [15]. The "Autumn Mandala of Peace" – inspired by the Reggio Emilia approach – has children collect fallen leaves, chestnuts, acorns, and seeds on the grounds and together create a large symmetrical pattern on the ground – without glue, purely by arrangement. The process requires negotiation, planning, and aesthetic sensibility; the finished "mandala" is photographed and becomes the basis for a reflective discussion about the beauty of nature and its transience. This practice aligns with the concept of "loose parts" in the Reggio Emilia approach. The "Outdoor

роботи утворюють виставку "Подарунки весни". Підсумкове коло "Що я зроблю для природи завтра?" – кожна дитина висловлює одне конкретне зобов'язання, яке батьки фіксують у "Еко-щоденнику родини" для продовження практики вдома.

Наведений весняний календар є лише одним зрізом річної системи природоорієнтованої роботи. Аналіз закордонного досвіду – зокрема досліджень у сфері "forest school" (Скандинавія, Велика Британія), підходу Reggio Emilia (Італія, Канада), щодо впровадження інноваційних технологій у формуванні природничо-екологічної компетентності та екологічної освіти – дозволяє доповнити вітчизняну практику нестандартними формами та методами роботи просто неба в осінній, зимовий та літній періоди.

Інноваційні форми та методи роботи на свіжому повітрі в осінній час пропонують дітям унікальну можливість взаємодіяти з природою, що "готується до сну". "Сенсорна карта осені" – практика, поширена у британських та скандинавських лісових школах: дитина отримує аркуш з контурами п'яти органів чуття і самостійно заповнює його під час прогулянки на ділянці – що побачила, почула, понюхала, доторкнулась, спробувала на смак (лише безпечно). Результати обговорюються у колі та фіксуються в "Щоденнику природи". Виготовлення дощоміра з підручних матеріалів – запозичена з британської практики навчання на свіжому повітрі: діти з пластикової пляшки та лінійки споруджують прості дощоміри, встановлюють їх на ділянці та впродовж тижня фіксують кількість опадів, складаючи примітивний "кліматичний журнал" групи. Це формує базові уявлення про цикл води та зміну клімату – ключові елементи освіти для сталого розвитку [15]. "Осіння мандала миру" – натхнена підходом Reggio Emilia: діти збирають на ділянці опале листя, каштани, жолуді, насіння та спільно створюють на землі великий симетричний візерунок – без клею, лише шляхом укладання. Процес потребує переговорів, планування та естетичного відчуття; кінцева "мандала"

Composting Experiment" – practical ecology recommended by V. Rozgon – has children bury various materials in an "investigation bed" in autumn (leaves, used paper, fabric scraps, apples, a plastic bag), mark them with stakes, and dig them up the following spring to discover what has disappeared and what remains. This vividly demonstrates the principle that "rubbish does not disappear" and provides a powerful incentive to reject plastic [13].

Winter is the season least covered in domestic practice for outdoor work, yet Scandinavian pedagogy ("the culture of outdoor life") [14] demonstrates that time spent in nature in any weather builds resilience and a deep emotional connection with the environment. "The Snow Scientist" is a research practice widespread in the winter pedagogy of forest schools in Scandinavian and British institutions: children take a sheet of black paper outside into the frost and catch snowflakes on it, examining them through a magnifying glass; the educator facilitates a discussion – why no two snowflakes are alike, what a crystal is, and how snow is formed. "Bird Watching" is a weekly winter practice characteristic of Norwegian and Finnish preschool institutions in the spirit of the outdoor life philosophy: children regularly record the variety of visitors to the bird feeder, the quantity and type of food consumed, and weather conditions – and in spring they analyze the observations they have gathered. "Snow Architecture" – inspired by the practice of building dens in British forest schools – invites children to design and build a snow shelter for an imaginary animal (a hedgehog, a hare, a bird), taking into account that animal's natural needs: warmth, an entrance, protection from predators. The project activity combines ecological knowledge, spatial thinking, and teamwork. "Winter Detective" – reading tracks in the snow – involves the educator preparing or cutting out stencils of animal paw prints in advance, laying their tracks around the grounds, and children acting as eco-detectives: who ran here, where did they go, what were they looking for? The method develops observational skills, ecological thinking, and first-person narration from

фотографується і стає основою для рефлексивної бесіди про красу природи та її недовговічність. Ця практика відповідає концепції "вільних матеріалів" у підході Reggio Emilia. "Компостний експеримент просто неба" – практична екологія, рекомендована В. Розгон: восени діти закопують у "дослідницьку грядку" різні матеріали (листя, використаний папір, шматочки тканини, яблука, поліетиленовий пакет), позначають їх кілочками і наступної весни розкопують, щоб дізнатися, що зникло, а що залишилось. Це наочно демонструє принцип "сміття не зникає" і є потужним стимулом до відмови від пластику [13].

Зима є найменш охопленим у вітчизняній практиці сезоном для роботи на відкритому повітрі, тоді як скандинавська педагогіка ("культура відкритого повітря") [14] доводить, що саме перебування в природі за будь-якої погоди формує стресостійкість і глибокий емоційний зв'язок з довкіллям. "Сніговий науковець" – дослідницька практика, поширена в зимовій педагогіці лісових шкіл скандинавських та британських закладів: діти виносять чорний аркуш паперу на мороз і ловлять на нього сніжинки, розглядаючи їх через лупу; педагог фасилітує обговорення – чому жодні дві сніжинки не однакові, що таке кристал, як утворюється сніг. "Спостереження за птахами" – щотижнева зимова практика, характерна для норвезьких та фінських дошкільних закладів в дусі філософії життя на природі: діти регулярно фіксують різноманітність гостей годівниці, кількість та вид спожитого корму, погодні умови – і навесні аналізують зібрані спостереження. "Еко-архітектура зі снігу" – натхнена практикою будівництва хатинок у британських лісових школах: дітям пропонують спроектувати та побудувати зі снігу захист для уявної тварини (їжака, зайця, птаха) – враховуючи природні потреби цієї тварини: тепло, вхід, захист від хижаків. Проектна діяльність поєднує екологічні знання, просторове мислення та командну роботу. "Зимовий детектив" – читання слідів на снігу: педагог завчасно малює або вирізує трафарети лап різних тварин, "прокладає" їхні сліди по ділянці, і діти

the perspective of the "animal" [7].

Summer offers the richest palette of natural stimuli, and international experience proposes a range of unconventional methods. Earthworm Research Outdoors is a practice widespread in British and Scandinavian outdoor learning: after rain, children search for earthworms on the grounds, gently place them on a sheet of paper, and observe their movement; they are then returned to the soil, and the educator organizes a discussion about the role of these "farmers" in the ecosystem [15]. "The Wild Medicinal Garden" is a form of activity grounded in research by Yu. Herasymenko as a project activity involving medicinal plants: a zone is set aside on the grounds where calendula, mint, yarrow, and other local medicinal plants are grown; children keep their "passports" (a drawing, a scent, a name, an application), prepare herbal teas, and treat parents – establishing a living connection between nature and human health [12]. "Solar Oven Cooking" is a practice from American institutions and STEM education: children make a simple solar oven from available materials (a cardboard box, foil, cellophane) and "cook" pieces of fruit or melt chocolate in it; this is a vivid demonstration of renewable solar energy – one of the key concepts of sustainable development, accessible to children of senior preschool age. "The Living Barometer" involves observing natural weather indicators (the behavior of bees, the position of plant leaves, the appearance of dew): children keep daily "Weather Forecast" records and compare them with the actual weather; the practice develops observational skills and understanding of natural patterns and is based on a methodology of natural observation tested in the Scandinavian outdoor life tradition. "The Site Biodiversity Map" is a mapping practice tested in Swedish preschool institutions: throughout the summer, children "populate" the plan of their grounds with symbols – where ants live, where plantain grows, where beetles hide; at the end of the season, the map becomes an object of pride and analysis: "What has changed? What has appeared that is new?" [14].

виступають у ролі еко-детективів: хто тут пробіг, куди пішов, що шукав? Метод розвиває спостережливість, екологічне мислення та розповідь від першої особи "тварини" [7].

Літо пропонує найбагатшу палітру природних стимулів, і закордонний досвід пропонує ряд нестандартних методів. Дослідження дощових черв'яків просто неба – практика, поширена в британській і скандинавській outdoor learning: після дощу діти шукають на ділянці черв'яків, акуратно поміщують їх на аркуш і спостерігають за рухом черв'яка; потім їх повертають у ґрунт, а педагог організовує бесіду про роль цих "землеробів" в екосистемі [15]. "Дикий аптечний город" – форма роботи, обґрунтована в дослідженнях Ю. Герасименко як проєктна діяльність із лікарськими рослинами: на ділянці виділяється зона, де вирощуються календула, м'ята, деревій та інші місцеві лікарські рослини; діти ведуть їхні "паспорти" (малюнок, запах, назва, застосування), готують трав'яні чаї та пригощують батьків – встановлюючи живий зв'язок між природою і здоров'ям людини [12]. "Сонячна кухня" (Solar Oven Cooking) – практика з американської закладів та STEM-освіти: діти виготовляють з підручних матеріалів (картонна коробка, фольга, целофан) просту сонячну піч і "готують" у ній шматочки фруктів або топлять шоколад; це наочна демонстрація відновлюваної сонячної енергії – одного з ключових концептів сталого розвитку, доступна для розуміння дітьми старшого дошкільного віку. "Живий барометр" – спостереження за природними індикаторами погоди (поведінка бджіл, положення листків рослин, поява роси): діти ведуть щоденні записи "Прогноз погоди" і порівнюють його з реальним; практика розвиває спостережливість та розуміння природних закономірностей і заснована на методиці природних спостережень, апробованій у скандинавській традиції життя на природі. "Карта біорізноманіття ділянки" – практика картографування, апробована у шведських дошкільних закладах: діти впродовж літа "заселяють" план своєї ділянки символами – де живуть мурашки, де росте подорожник, де ховаються жуки;

Common to all the seasonal forms described above is the principle of "child as researcher, not spectator", which corresponds both to the Reggio Emilia philosophy of the "environment as the third educator" and to the ideas of Ecoday. Each of the activities described above involves a cycle of inquiry: observation – hypothesis – experiment – reflection – action. They require no complex equipment, can be implemented on an ordinary PEI ground, and are organically incorporated into the logic of education for sustainable development: the child not only learns about nature but also acquires experience in responsible stewardship of it.

A systematic review of the psychological effects of forest school for preschool children (Sella et al.) confirmed statistically significant improvements in cognitive development, motor coordination, connection with nature, and behavioral characteristics among children compared with those educated exclusively indoors [8]. Importantly, these effects are cumulative: they are amplified as the frequency and duration of the child's time in the natural environment increases. For Ukrainian preschool educational institutions, this means that even under conditions of limited access to forest or parkland, an educator can organize systematic nature-oriented activity on the institution's grounds, transforming it into a fully functional natural learning environment – provided there is a purposeful pedagogical approach to its design and use.

Summarizing, we may note that the practice described above organically fits within the global context of education for sustainable development. The concept of sustainable development, enshrined in the UN Goals for 2030, regards environmental education as one of its priorities: Goal 4.7 stipulates that learners at all levels must acquire the knowledge and skills to form a sustainable way of life and a responsible attitude towards nature [11]. The Ecoday approach, combined with education without walls, fulfils this requirement beginning in early childhood: a child who from an early age learns to protect nature through their own actions grows into a conscious citizen capable of taking

наприкінці сезону карта стає предметом гордості та аналізу: "Що змінилось? Що з'явилося нового?" [14].

Спільним для всіх зазначених сезонних форм є принцип "дитина – дослідник, а не спостерігач", що відповідає як філософії Регіо-Емілія "довкілля як третього вихователя", так і ідеям Ecoday. Кожна з описаних вище активностей передбачає цикл пізнання: спостереження – гіпотеза – дослід – рефлексія – дія. Вони не потребують складного обладнання, можуть бути реалізовані на звичайній ділянці ЗДО і при цьому органічно включаються в логіку освіти для сталого розвитку: дитина не лише дізнається про природу, а й набуває досвіду відповідального господарювання на ній.

Системний огляд психологічних ефектів forest school для дітей дошкільного віку (Sella et al.) підтвердив статистично значущі покращення у когнітивному розвитку, координації рухів, зв'язку з природою та поведінкових характеристиках дітей порівняно з тими, хто навчається лише у приміщенні [8]. Важливо, що ці ефекти мають накопичувальний характер: вони посилюються зі збільшенням частоти і тривалості перебування дитини у природному середовищі. Для умов закладу дошкільної освіти в Україні це означає: навіть в умовах обмеженого доступу до лісу чи парку педагог може організовувати систематичну природоорієнтовану діяльність на дворовій ділянці, перетворивши її на повноцінне природне навчальне середовище – за умови цілеспрямованого педагогічного підходу до її облаштування та використання.

Узагальнюючи можемо зазначити, що описана практика органічно вписується у глобальний контекст освіти для сталого розвитку. Концепція сталого розвитку, закріплена в Цілях ООН до 2030 року, розглядає екологічну освіту як один із пріоритетів: Ціль 4.7 передбачає, що здобувачі освіти на всіх рівнях мають набути знань і навичок для формування сталого способу життя та відповідального ставлення до природи [11]. Підхід Ecoday у поєднанні з освітою без стін реалізує цю вимогу починаючи з дошкільного дитинства: дитина, яка змалечку вчиться

responsibility for the condition of the environment.

Conclusions and research perspectives. Thus, the Ecoday approach and the concept of education without walls are effective innovative means of forming environmentally appropriate behavior in children of senior preschool age. Their implementation promotes the development of ecological awareness, the formation of a responsible attitude towards the environment, and the acquisition of practical environmental protection skills, in accordance with the contemporary requirements of preschool education and the principles of sustainable development. The prospects for further research lie in the development and testing of diagnostic tools for assessing the levels of formation of environmentally appropriate behavior in children of senior preschool age within the conditions of education without walls, as well as in the study of the effectiveness of different models of family involvement in nature-oriented activity. A separate area of investigation is the question of adapting the Ecoday approach to the conditions of wartime and shelter-based work, which represents an urgent challenge for domestic preschool education.

берегти природу власними діями, виростає у свідомого громадянина, здатного брати відповідальність за стан довкілля.

Висновки та перспективи досліджень. Отже, підхід Ecoday та концепція освіти без стін є ефективними інноваційними засобами формування екологічно доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку. Їх упровадження сприяє розвитку екологічної свідомості, формуванню відповідального ставлення до довкілля та набуттю практичних навичок природоохоронної діяльності, що відповідає сучасним вимогам дошкільної освіти та ідеям сталого розвитку. Перспективи подальших розвідок убачаємо у розробці та апробації діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів сформованості екологічно доцільної поведінки у дітей старшого дошкільного віку в умовах освіти без стін, а також у вивченні ефективності різних моделей залучення родин до природоорієнтованої діяльності. Окремого дослідження потребує питання адаптації підходу Ecoday до умов воєнного часу та роботи в укриттях, що є нагальним викликом для вітчизняної дошкільної освіти.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bohush, A.M. (2018). *Ekolohichne vykhovannia ditei doshkilnoho viku* [Environmental education of preschool children]. Kyiv: Slovo, 192 [in Ukrainian].
2. Havrysh, N.V. (2020). *Dytyna u pryrodnomu dovkilli: metodychni zasady* [A child in the natural environment: methodological principles]. Kyiv: Heneza, 168 [in Ukrainian].
3. *Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity Ukrainy (vid 26 lystopada 2025 r. № 1557)* [State Standard of Preschool Education of Ukraine (dated November 26, 2025, № 1557)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1557-2025-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
4. Kononko, O.L. (2020). *Doshkilna osvita: teoriia i praktyka* [Preschool education: theory and practice]. Kyiv: Svitych, 304 [in Ukrainian].
5. Ardoin, N.M., & Bowers, A.W. (2020). Early childhood environmental education: A systematic review of the research literature. *Educational Research Review*, vol. 31, article 100353. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100353> [in English].
6. Chawla, L. (2007). Childhood experiences associated with care for the natural world: A theoretical framework for empirical results. *Children, Youth and Environments*, vol. 17, № 4, 144-170 [in English].
7. Derr, V. (2011). Forest Schools and Outdoor Learning in the Early Years by Knight, Sara. *Children, Youth and Environments*, vol. 21, 349-351. DOI: 10.7721/chilyoutenvi.21.1.0349 [in English].
8. Sella, E., Bolognesi, M., Bergamini, E., Mason, L., & Pazzaglia, F. (2023). Psychological benefits of attending forest school for preschool children: a systematic

review. *Educational Psychology Review*, vol. 35, article 29. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10648-023-09750-4> [in English].

9. *Instruktyvno-metodychnyi lyst "Pro planuvannia osvithnoho protsesu v doshkilnomu navchalnomu zakladi" vid 01.10.2002 № 1/9-434* [Instructional and methodological letter "On planning the educational process in a preschool educational institution" dated 01.10.2002 No. 1/9-434]. (2002). Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Retrieved from: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/4277/> [in Ukrainian].

10. *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*. (2017). UNESCO. Paris: UNESCO, 68. DOI: <https://doi.org/10.54675/CGBA9153> [in English].

11. Maksymova, O.O. (2025). Osvitni ekoprostory yak zasib formuvannia pryrodnycho-ekolohichnoi kompetentnosti u ditei u konteksti staloho rozvytku [Educational eco-spaces as a means of forming natural and environmental competence in children in the context of sustainable development]. *Imidzh suchasnoho pedahoha – Image of a modern teacher*, № 2 (221), 77-82. DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2\(221\)-77-82](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2025-2(221)-77-82) [in Ukrainian].

12. Herasymenko, Yu. (2025). Vykorystannia innovatsii u protsesi formuvannia pryrodnycho-ekolohichnoi kompetentnosti ditei starshoho doshkilnogo viku [Use of innovations in the process of forming natural-ecological competence of older preschool children]. *Problemy osvity – Education problems*, 2(103), 153-168. DOI: <https://doi.org/10.52256/2710-3986.2-103.2025.10> [in Ukrainian].

13. Rozgon, V.V. (2021). Innovatsiini tekhnolohii ekolohichnoi osvity ditei doshkilnogo viku [Innovative technologies of ecological education of preschool children]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M.P. Drahomanova. Serii 5: Pedahohichni nauky: realii ta perspektyvy – Scientific journal of the National Pedagogical University named after M.P. Drahomanov. Series 5: Pedagogical sciences: realities and perspectives: zb. nauk. prats. Kyiv: Vydavnychiy dim "Helvetyka", vyp. 80, (t. 2), 96-100*. DOI: <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.80.2.20> [in Ukrainian].

14. Gelter, H. (2000). Friluftsliv: The Scandinavian philosophy of outdoor life. *Canadian Journal of Environmental Education*, 5, 77-90 [in English].

15. Waite, S. (2017). *Outdoor Learning: Research Theory and Practice*. SAGE Publications, 248 [in English].

Received: April 05, 2026

Accepted: April 30, 2026

Published: May 29, 2026

